

významnú osvetovú činnosť môže vyvíjať. Učí našich umelcov hľadať aktuálne námety, rýchle odpovedať na páliivé súčasné otázky a vidieť v umení aktívnu spoločenskú silu. Učí ďalej venovať pozornosť ideovému obsahu diela, hĺbke a šírke životnej skutočnosti v ňom odrazenej a neuspokojovať sa len s čisto estetickým hodnotením. Po príklade ruských revolučných demokratov neostáva len pri rozbere diela, ale vynášať súd nad samou zobrazovanou skutočnosťou, vidieť v živote to nové, čo sa rodí, typičnosť určitého zobrazovaného javu. V chápaní ľudu ako aktívnej kladnej sily vývoja spoločnosti a v pravdivom a smelom jej zobrazení učí aj nás vidieť jednu z hlavných úloh umenia. Jeho bojovné state proti úpadkovému umeniu a úpadkovej idealistickej estetike nestratili dodnes svoj veľký význam a sú cenným príspevkom pre náš boj proti buržoáznemu úpadkovému umeniu a pre rozvoj našej estetiky.

O. Bakoš

ČESKÁ FILOZOFICKÁ TVORBA

Najzávažnejším filozofickým prínosom sú tri diela klasikov marxizmu-leninizmu: Marxov *Kapitál*, Mehringove *Nemecké dejiny* a Leninove *Filozofické zošity*, zahrnujúce tri oblasti, v ktorých spôsobil marxizmus najväčší prevrat: ekonómiu, históriu a filozofiu.

O význame a obsahu Marxovho *Kapitálu* (Praha, SNPL, strán 902, viaz. 19,70 Kčs) azda netreba mnoho hovoriť. Je uholným kameňom marxizmu: dokonalo vedeckou prácou v svojom odbore — analýzou výrobného procesu kapitálu, analýzou vzniku nadhodnoty a akumulácie kapitálu — je vzorom metódy vedeckej práce a aplikácie dialektiky na konkrétne fakty, no je aj morálnym odsúdením kapitalizmu a logickým a historickým odôvodnením nevyhnutnosti vystriedania kapitalistickej spoločnosti socialistickou.

Prekladom Nemeckých dejín od konce stredoveku (Praha, SNPL, strán 232, viaz. 10,50 Kčs) bol k nám uvedený významný marxistický teoretik, predstaviteľ ľavého krídla nemeckej sociálnej demokracie Franz Mehring. Aj toto dielo presahuje svojím významom svoj odbor: sú to prvé nemecké dejiny spracované marxisticky. Mehring ukazuje, z akých konkrétnych spoločenských a hospodárskych podmienok vyrastajú veľké revolučné hnutia — humanizmus, sedliacka vojna, obrodenie kultúrneho a duchovného života v dobe klasikov, revolúcia roku 1848 — a poukazuje na príčiny ich neúspechu. Veľkú pozornosť venuje kultúre, postavám nemeckej literatúry a filozofie. Mehringove dejiny sú prosté všetkých predsudkov, tak častých u buržoázných historikov, a sú vzdialené akejkolvek vulgarizácie: úcta k faktom, bezpečná metóda a pevný svetonázor dali vznik dielu, ktoré ostáva klasickým.

Filozofické sešity V. I. Lenina (Praha, SNPL, strán 460, viaz. 24 Kčs) uchvacujú niečím iným ako predchádzajúce práce: vznikli z bezprostredného styku s filozofiou, bez nároku na úplnosť, poznámky, určené skôr pre seba ako pre verejnosť. Sú to Leninove filozofické výpisky a svojím obsahom naznačujú, kde sa sústreďoval jeho filozofický záujem: Herakleitos, Aristoteles, Leibniz, predovšetkým Hegel (tvorí najväčšiu časť knihy: *Veda o logike a Prednášky o filozofii dejín a o dejinách*), samozrejme Marx a Engels, Feuerbach a filozofické základy prírodných vied.

No nejde tu iba o jednotlivé výpisky; Lenin ich sprevádza živým komentárom, polemikou a kritikou; je to vlastne filozofia v stave zrodu a tým je dôležitá pre nás: učí filozofovať, t. j. spájať veci do súvisov, vidieť ich v pohybe, vo vzniku, v podmienenosti, nielen v púhej danosti. Lenin nás učí správne materialisticky čítať aj našich protivníkov a nazrieť do podstaty problému, často skrytej v spleti slov a termínov.

Výber z diela N. G. Černyševského sa uzaviera tretím zväzkom (*Vybrané filozofické spisy* III, Praha, SNPL, strán 628, 32,50 Kčs). Obsahuje historické články (*Červencová monarchie*, predmluva ku Guizotovým knihám, *Nástin vedeckých názorů na některé otázky všeobecných dějin*), politické články (*Polemické krásy*, *Národnostní beztáknost*, *Národnostní zmatenost*, *Dopisy bez adresy*), filozofické state (*Anthropologický princip ve filosofii*, *Charakter lidského poznání*), poznámky k prírodným vedám (*Původ theorie prospěšnosti boje o život*) a listy a úryvky z denníkov. Černyševskij filozof vystupuje ako kritik súčasnej ruskej spoločnosti, súčasnej buržoáznej idealistickej filozofie a aktívny bojovník za materializmus. Požiadavkou roľníckej revolúcie a pochopením triedneho boja ako hybnej sily spoločnosti prekonáva Černyševskij aj západných utopických socialistov a dostáva sa do samej blízkosti vedeckého socializmu. Jeho kritika idealistického poňatia prírodných vied nadväzuje na podobné Engelsove práce a pripravuje Leninov *Materializmus a empiriokriticizmus*.

Významná pôvodná práca Milana Machovca *Husovo učení a význam v tradici českého národa* (Praha, Nakladatelství Československé akademie věd, strán 377, 28 Kčs) podáva rozbor Husovho učenia a jeho spoločenské zaradenie. Kniha je rozdelená na tri časti: kríza feudalizmu a vznik ideologických bojov v Čechách v XIV. storočí, vlastné učenie M. J. Husa a Jan Hus v tradícii českého národa. Machovec sleduje Husovo učenie nielen v súvisi s jeho predchodcami — Waldhauserom, Miličom z Kroměříže, Tomášom zo Štítneho a Matějom z Janova — na čo sa obmedzovali buržoázni historikovia, ale aj v spoločenských a hospodárskych podmienkach, čo mu umožňuje odhaliť za teologickou formou politický a revolučný dosah Husovho diela. Tretia časť sa zaoberá vývinom a zmyslom husitských tradícií.

*

Brožúra A. V. Vostrikova *Marxismus-leninismus o stranickosti filosofie* (Praha, ÚV KSČ, strán 49, 7,20 Kčs) rozpracúva tému stranickosti vedy na oblasť filozofie a odhaľuje nevedeckosť a triednosť objektívizmu.

Prehľad spoločenského vývinu od prvotnospoločnej spoločnosti po kapitalistickú spoločnosť obsahuje menšia práca K. V. Ostrovítana *Předkapitalistické formace* (Praha, ÚV KSČ, strán 85, 4 Kčs). V tom istom vydavateľstve vyšli dve brožúry o klasikoch ruskej filozofie: M. A. Gorbunov *Společensko politické a filosofické názory M. V. Lomonosova a A. N. Radiščeva*, a M. A. Naumovová, *Společensko politické a filosofické názory N. A. Dobroljubova*.

V druhom vydaní vychádza Rozentalova *Marxistická dialektická metoda* (Praha, SNPL, strán 334, 7,20 Kčs), v tretom súbor štúdií akademika Zdeňka Nejedlého *Velké osobnosti* (Praha, Naše vojsko, strán 235, 18,60 Kčs).

J. Šebestík